

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

LAP 2014-2020 atbalsta ietekme uz bioloģiskās lauksaimniecības attīstību

Lauku attīstības novērtēšanas daļa (LAND)

Projekta vad. *Mg.ing.* E.Benga

Pētnieki: *Dr.geogr.* A.Pužulis, *Dr.oec.* A.Vēveris, *Mag.oec.* J.Hazners,

3/15/2021

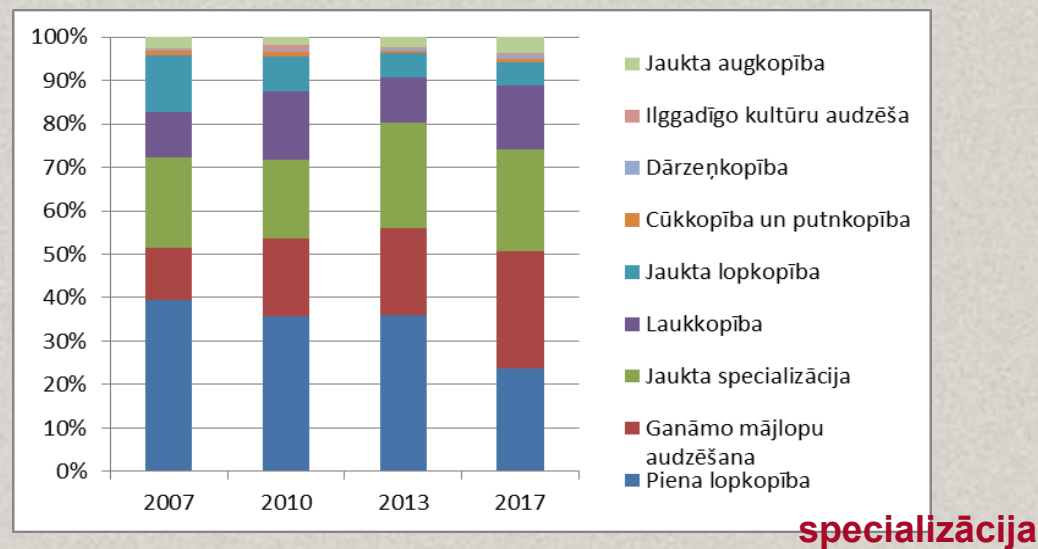
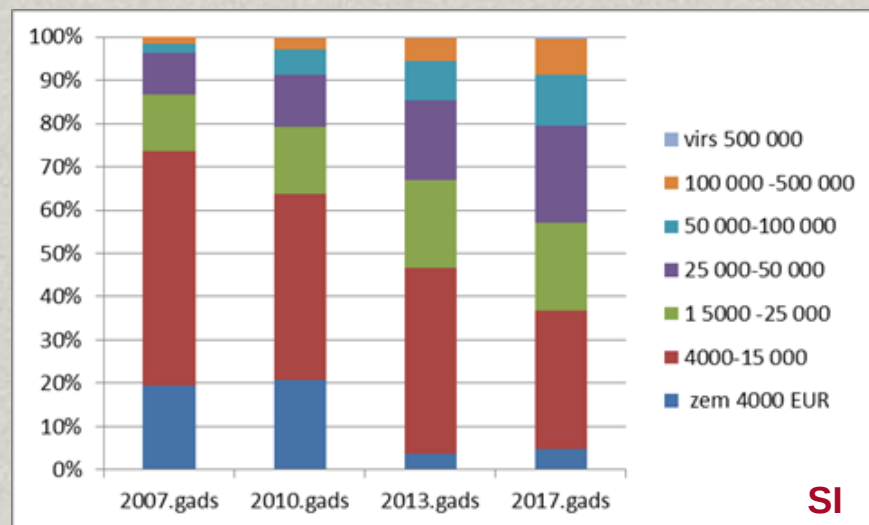
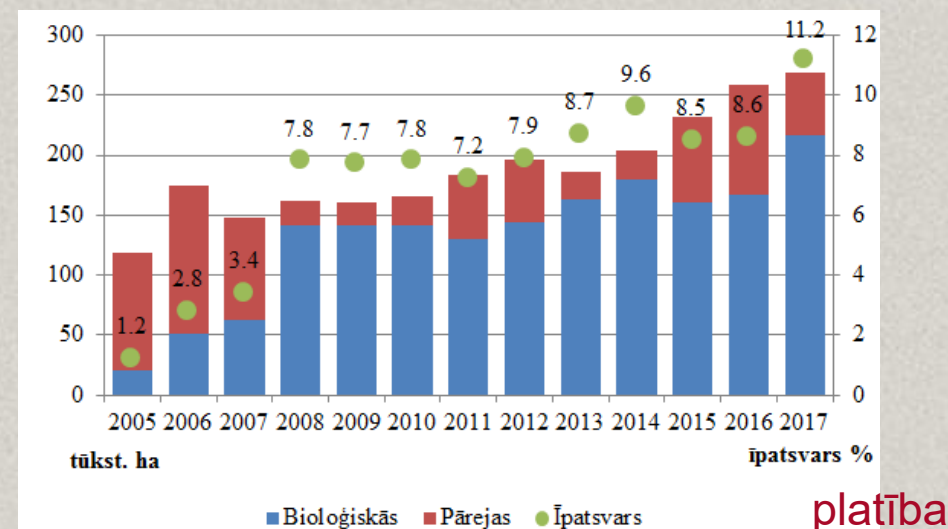
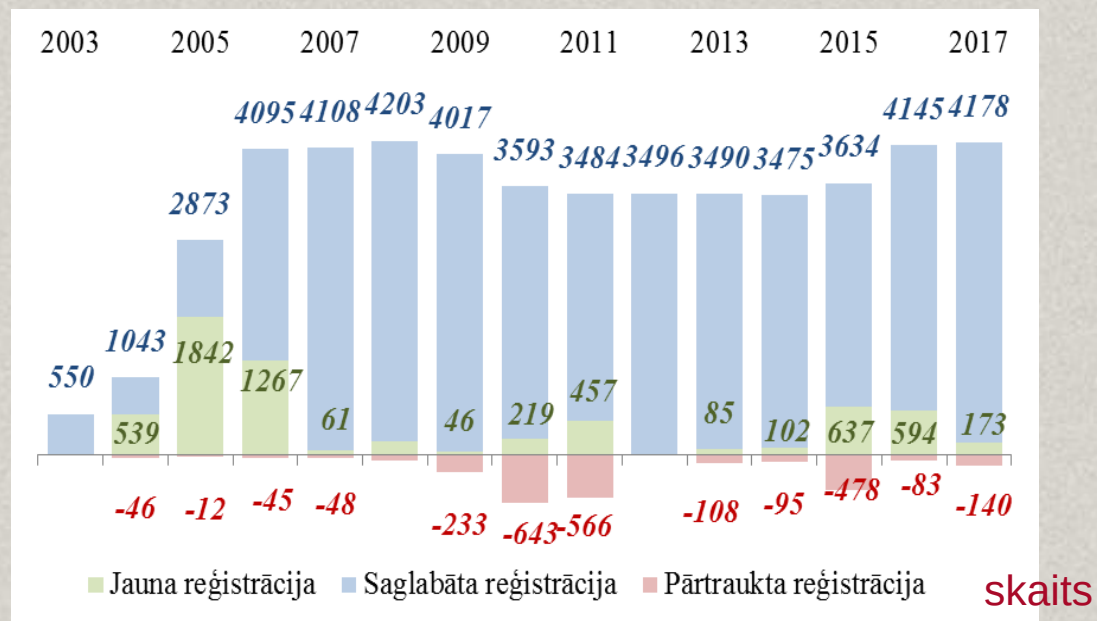
Prezentācijas saturs

1. Bioloģisko lauku saimniecību (BLS) raksturojums
2. Bioloģisko lauku saimniecību ekonomiskie rādītāji
3. Bioloģiskā lauksaimniecību devums vides un klimata mērķu sasniegšanā
4. LAP 2014-2020 pasākumos sniegtais atbalsts BLS
5. Secinājumi un ieteikumi BLS atbalstam KLP pēc 2020

BLS skaits samērā stabils, platības un SI pieaug, specializācija mainās (2007-2017)

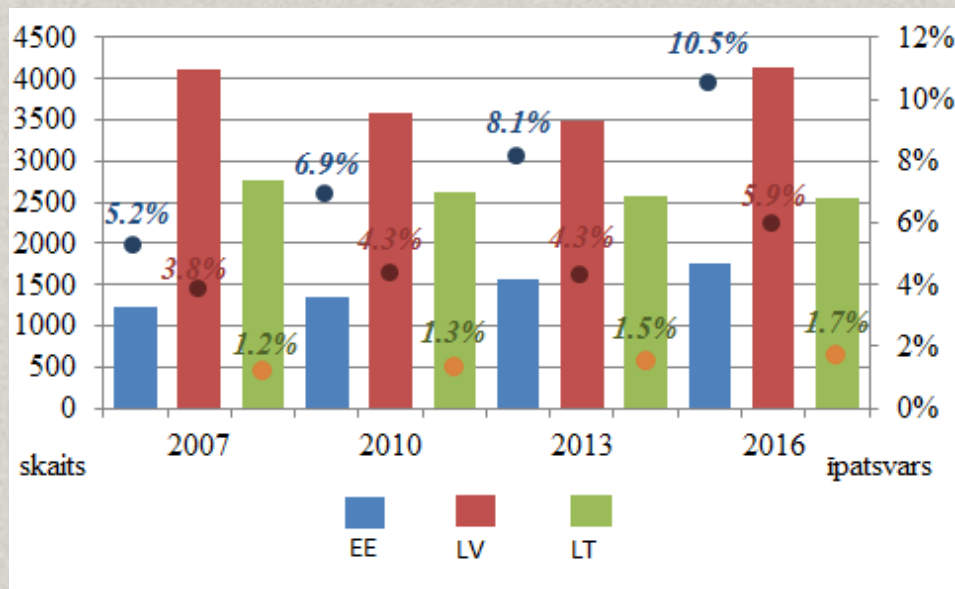
3

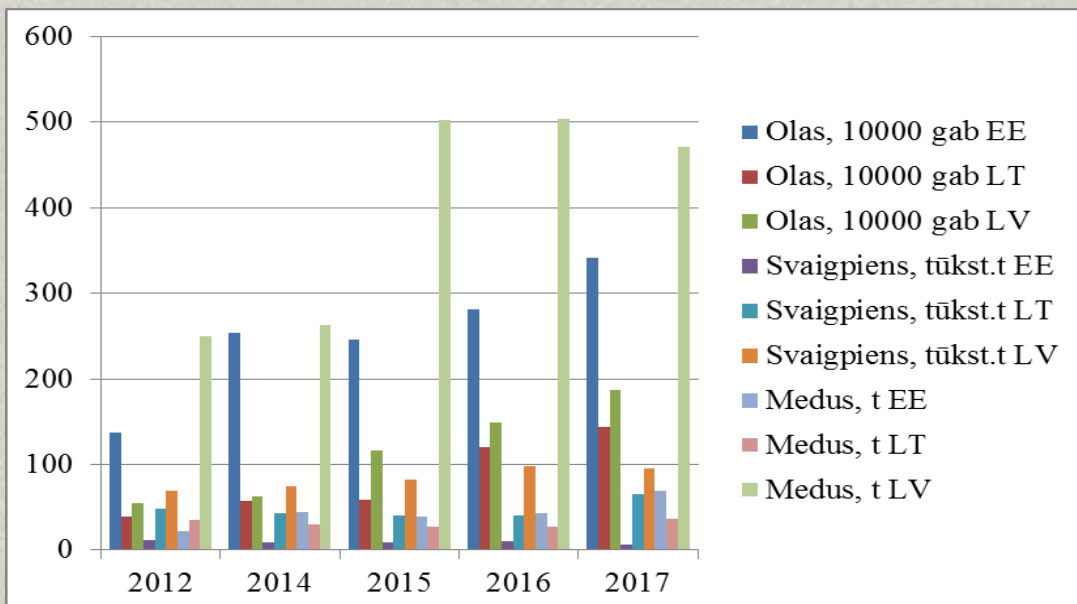

Latvijā BLS skaits un platības lielākas, saražo vairāk kā citās Baltijas valstīs

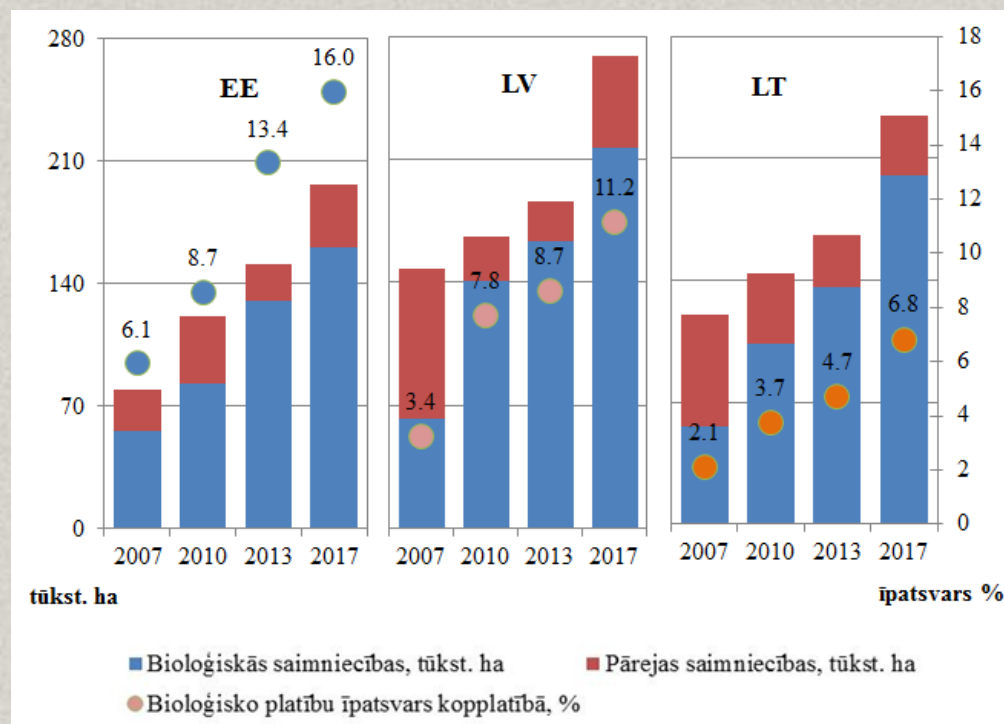
4

skaits

ražošana

platība

SECINĀJUMI (1)

5

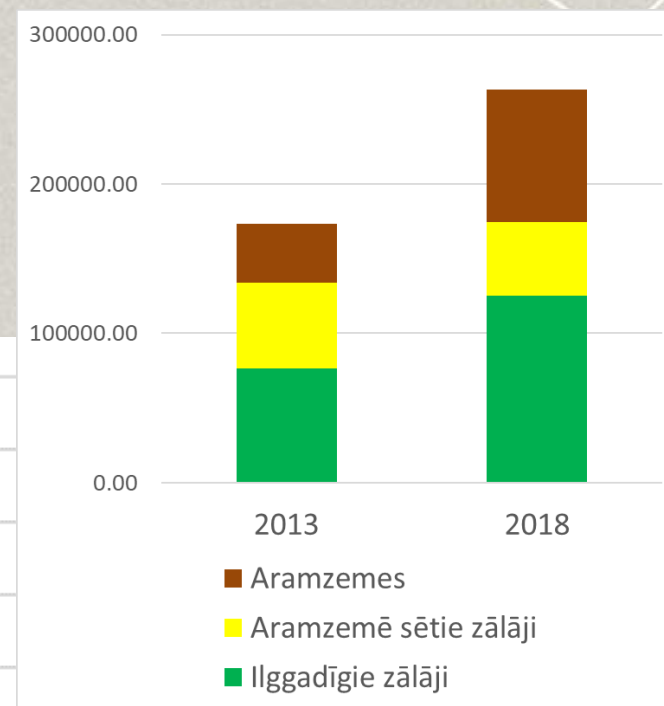
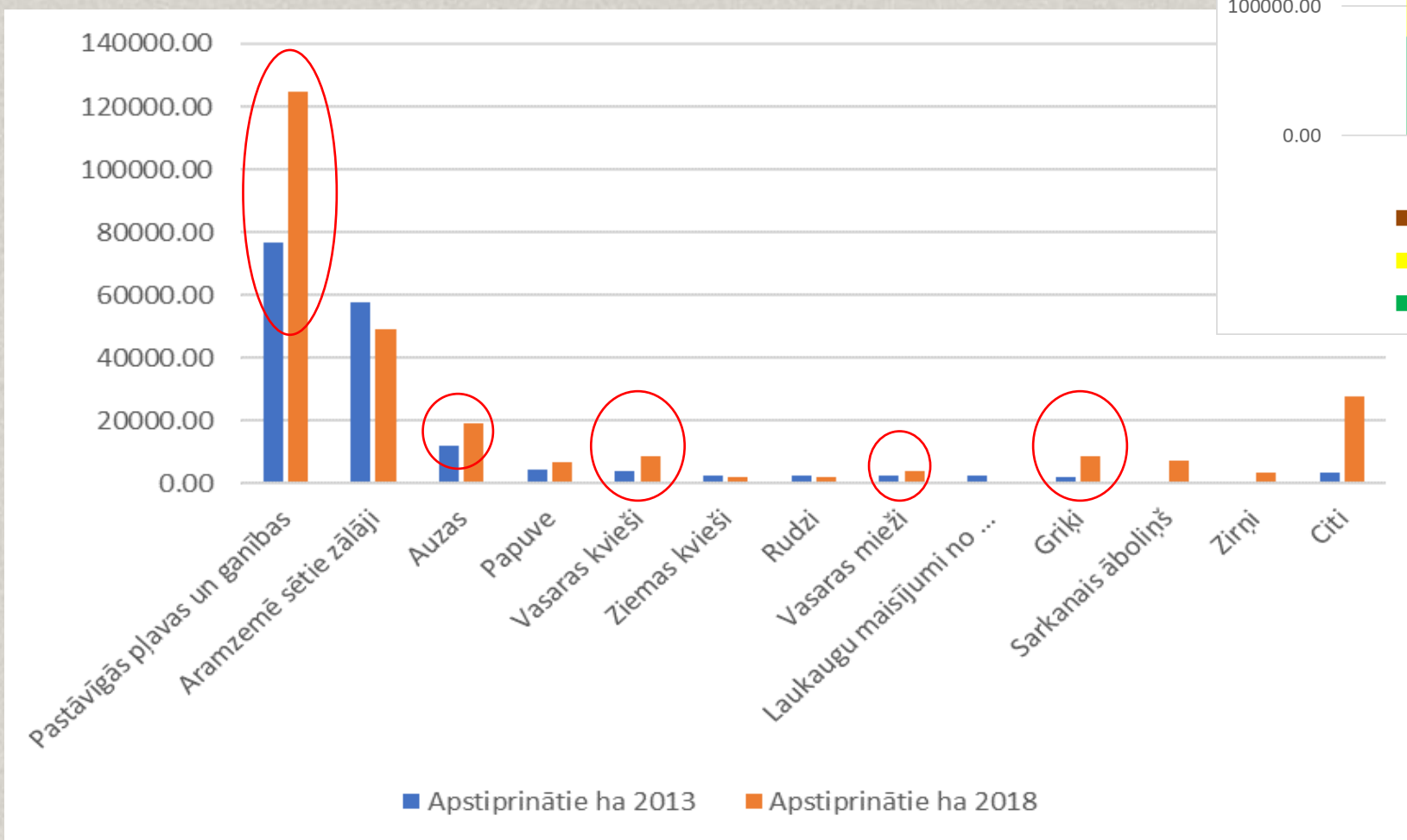
Atbalsta ietekme uz saimniecību skaitu, platībām, specializāciju:

- ✓ Esošie atbalsta nosacījumi kopumā **ir sekmējuši** bioloģisko lauksaimniecības **metožu pielietošanu** Latvijā, pieaug platības (par 52%), no tām 34% aramzeme. BLS pēc platības 83% ir līdz 100ha, bet ar tendenci palielināties.
- ✓ Saimniecību skaits un platības **lielā mērā ir atkarīgas** no jaunu saimniecību vai esošo saimniecību jaunu platību **iespējām pieteikties bioloģiskās lauksaimniecības atbalsta maksājumiem**
- ✓ **Atbalsta attiecība pret saražoto produkciju** ganāmo mājlopu specializācijas saimniecībās **ir lielāka** par šādu attiecību piena lopkopības saimniecībās, tādējādi tiek ietekmēta saimniecību izvēle specializēties **ganāmo mājlopu** audzēšanā
- ✓ Relatīvi **augstā** zālāju platību atbalsta **likme** salīdzinājumā ar laukaugiem un citām aramzemes kultūrām ir ietekmējusi **zemes izmantošanas veidu** izvēli, kā arī saimniecību **teritoriālo izvietojumu** pārsvarā **mazāk auglīgās augsnēs** ar lielāku zālāju platību īpatsvaru
- ✓ Paaugstinātas atbalsta likmes dārzeņu un kartupeļu ražošanai **ir sekmējušas** attiecīgo **apakšnozaru attīstību**, tomēr **saražoto produktu apjomi nav ievērojami palielinājušies**. Tas saistīts ar nepieciešamajiem ieguldījumiem šajās nozarēs, neattīstīto tirgu un zināšanu trūkumu.

Latvijā ir lielākais **BLS skaits un apsaimniekotā platība** Baltijas valstu vidū, bet īpatsvars saimniecību skaitā lielāks Igaunijā. Lietuvā BLS vairāk orientētas uz ražošanu.

BLS platības pieaug aramzemes un ilggadīgo zālāju LIZ (ha). Struktūrā pieaug pastāvīgās pļavas un ganības un griķu sējumi

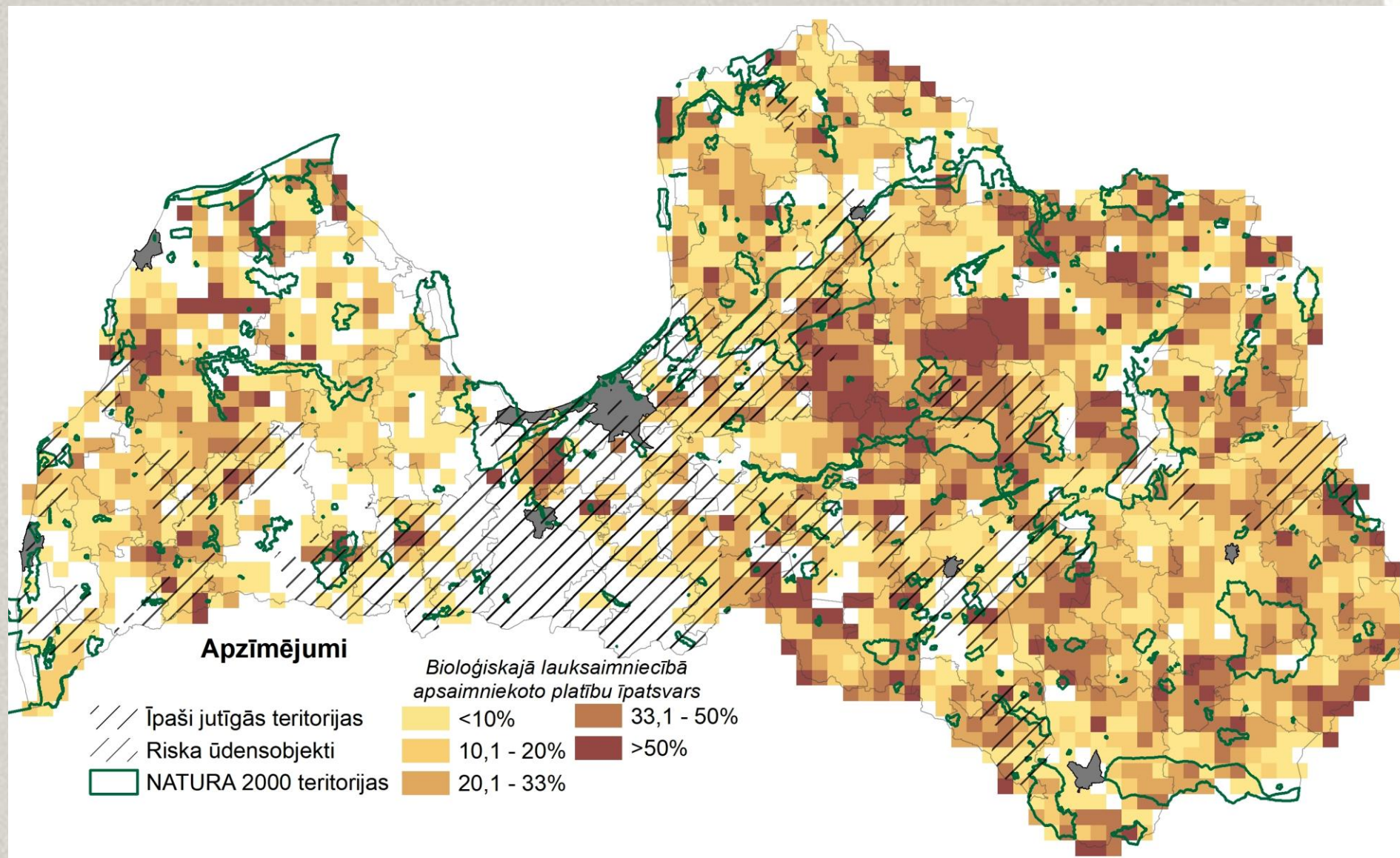
6

BLS platībām ir nevienmērīgs teritoriālais sadalījums

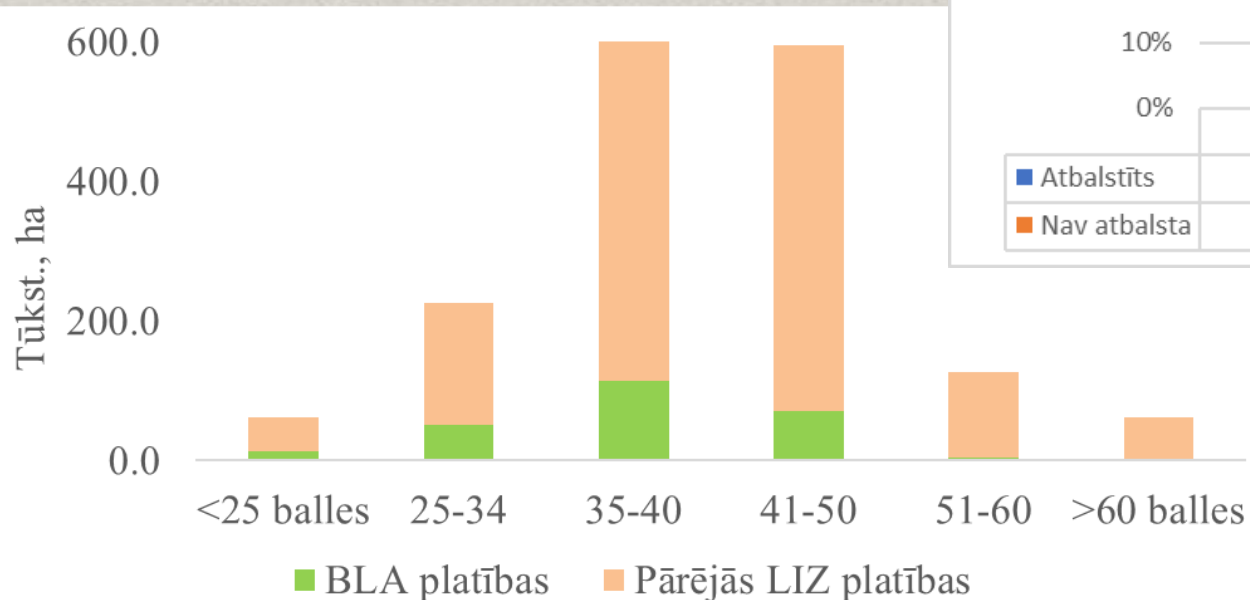
7

.. gan reģionāli, gan vide mērķteritorijās

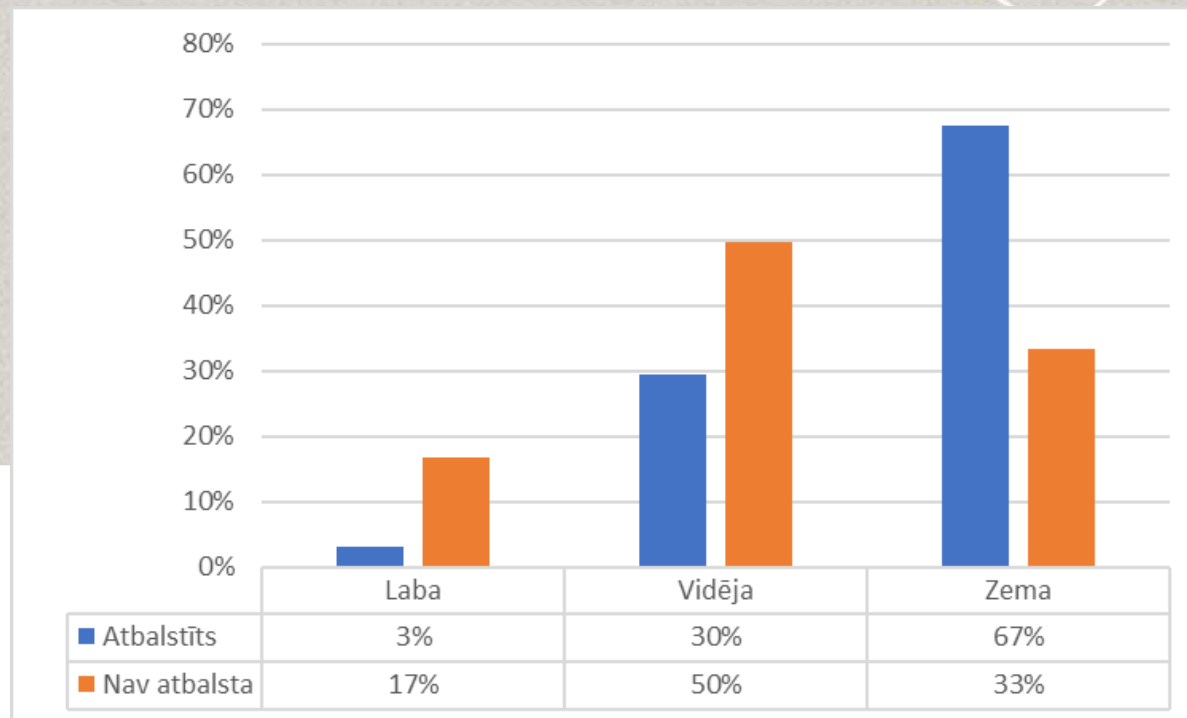

BLS aramzemēs aktuāla augšņu atbilstoša un efektīva izmantošana

Bioloģiski un konvencionāli apsaimniekoto aramzemju un
ilggadīgo stādījumu sadalījums augšņu kvalitātes grupās

Avots: Autoru aprēķins pēc LAD un augšņu kvalitatīvā novērtējuma datiem

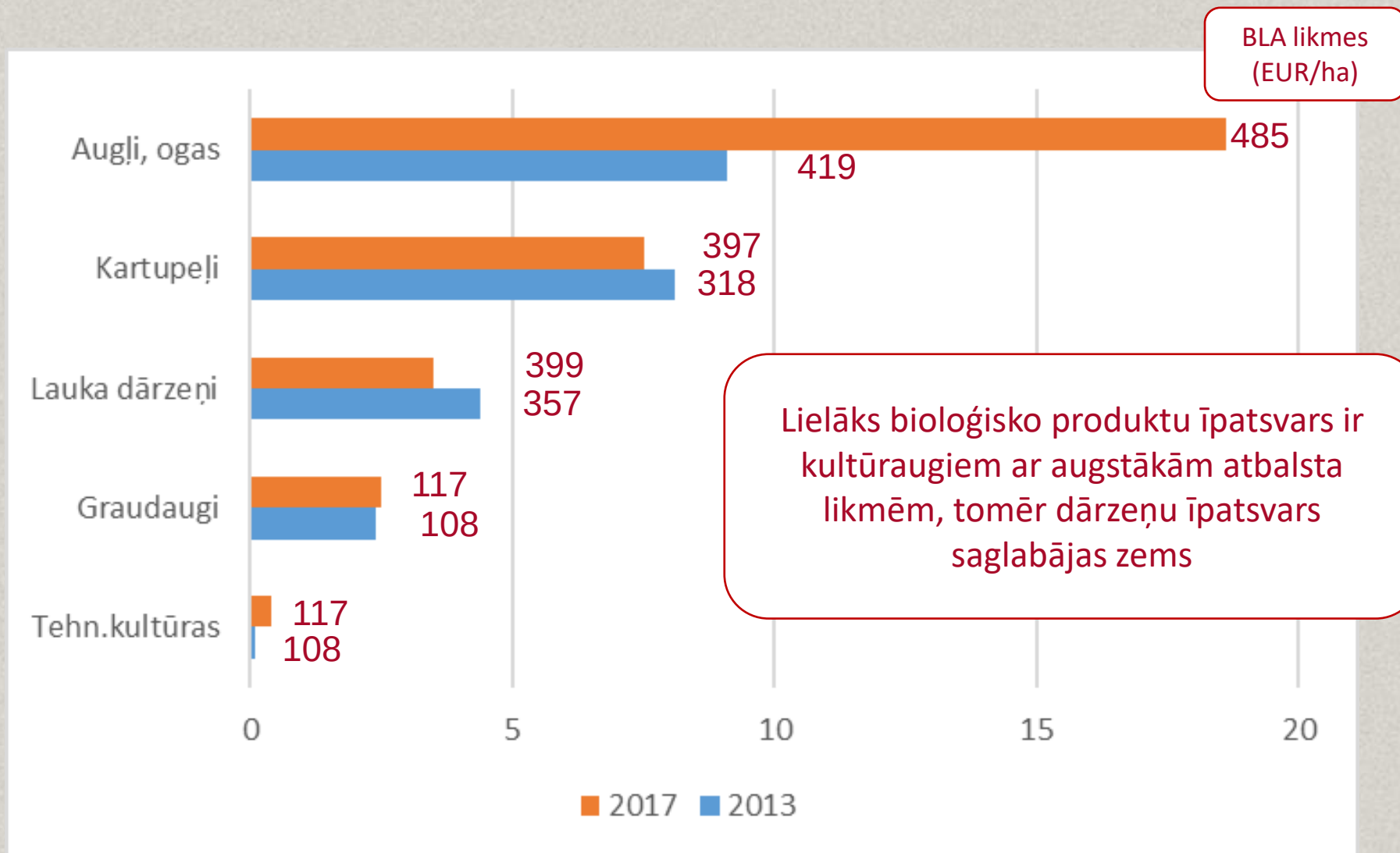
Augšņu agroķīmiskās iekultivēšanas pakāpe
podzolētās glejaugsnēs BLA atbalsta
saņēmēju un nesaņēmēju grupās

*Avots: Augšņu kvalitātes rādītāju novērtējums
dažādos LAP 2014-2020 pasākumos atbalstītajās
platībās, VAAD, 2019.*

Bioloģisko augkopības produktu īpatsvars (%) – pamatproduktiem joprojām niecīgs

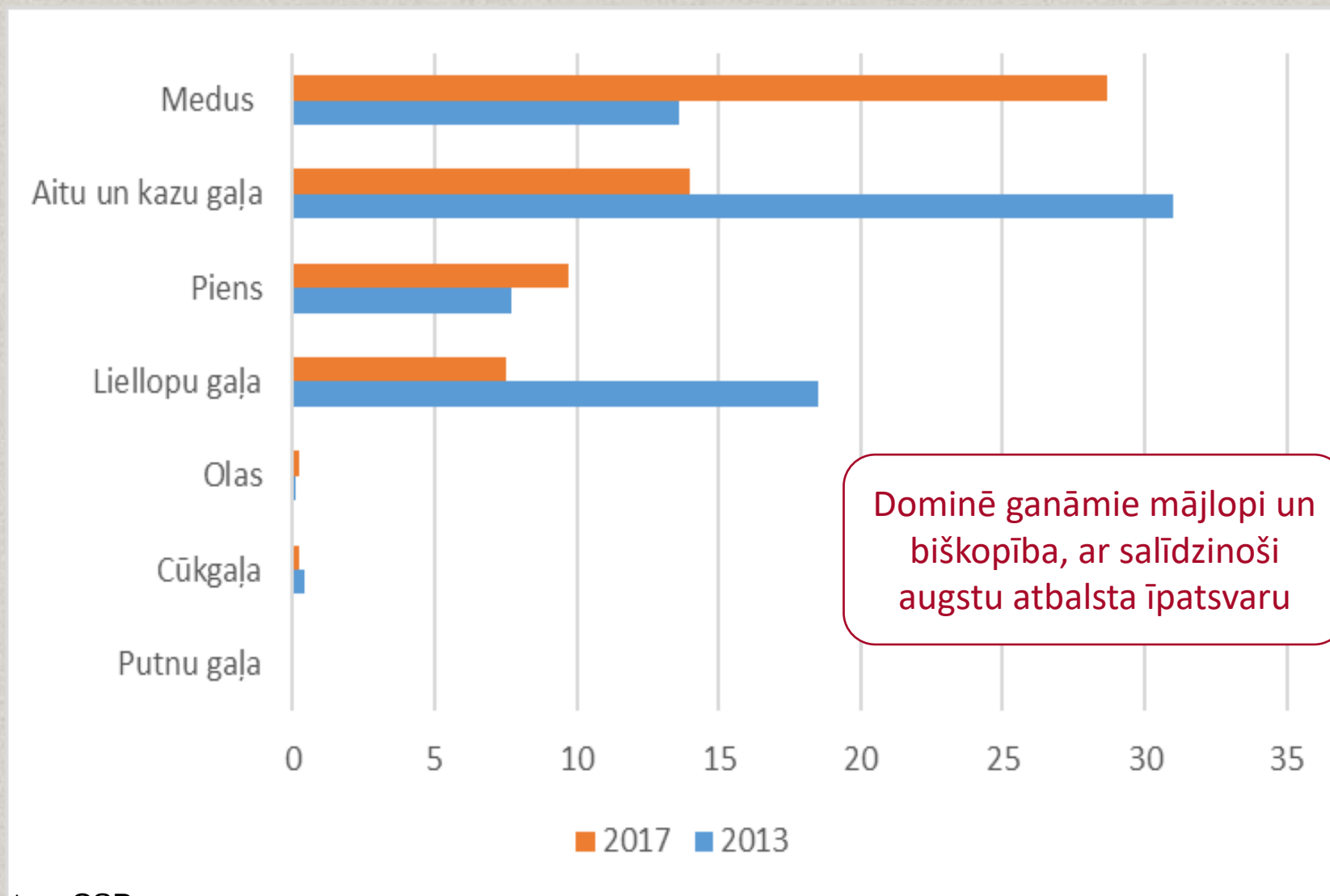
9

Lopkopības produktu ražošanas kopapjomā pieaug tikai bioloģiskā medus un piena īpatsvars (%)

10

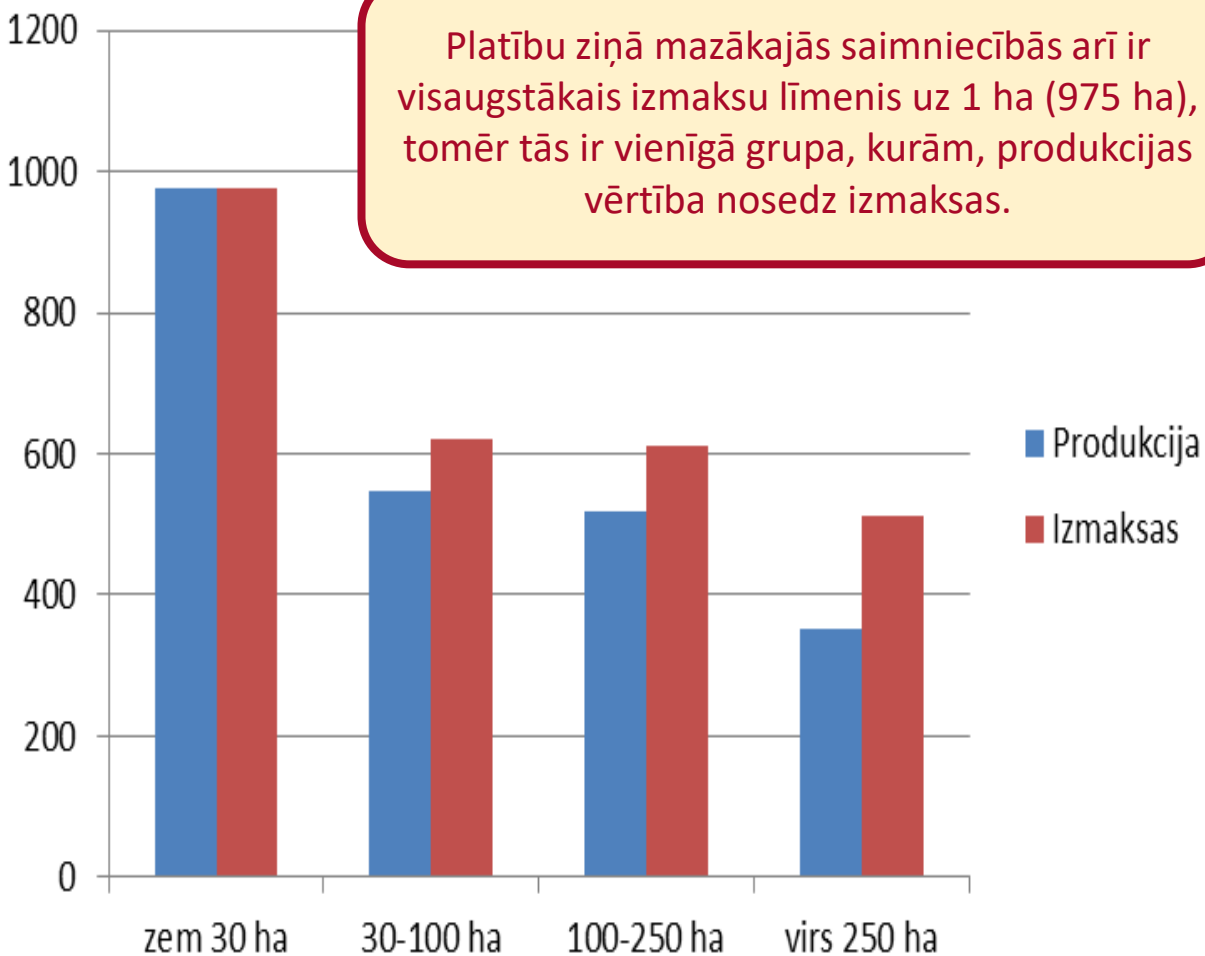

BLS produkcijas vērtība, izmaksas un subsīdiju īpatsvars LIZ platību grupās (EUR/ha)

11

Platību ziņā mazākajās saimniecībās arī ir visaugstākais izmaksu līmenis uz 1 ha (975 ha), tomēr tās ir vienīgā grupa, kurām, produkcijas vērtība nosedz izmaksas.

Jo mazāka platība, jo intensīvāk un ekonomiski efektīvāk izmantota

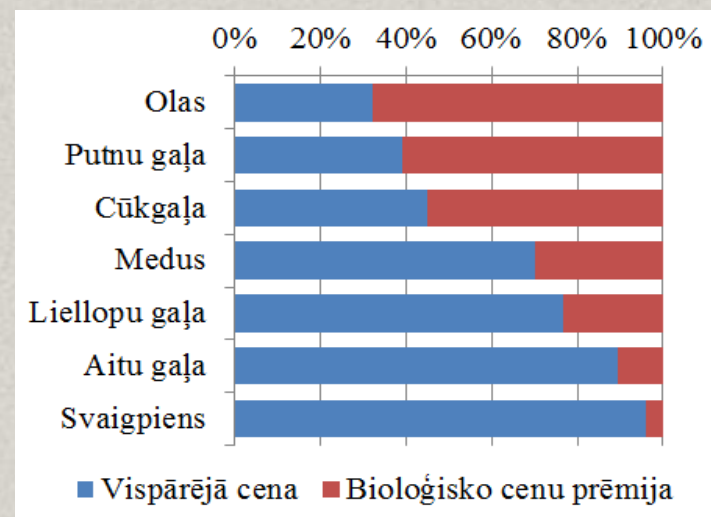
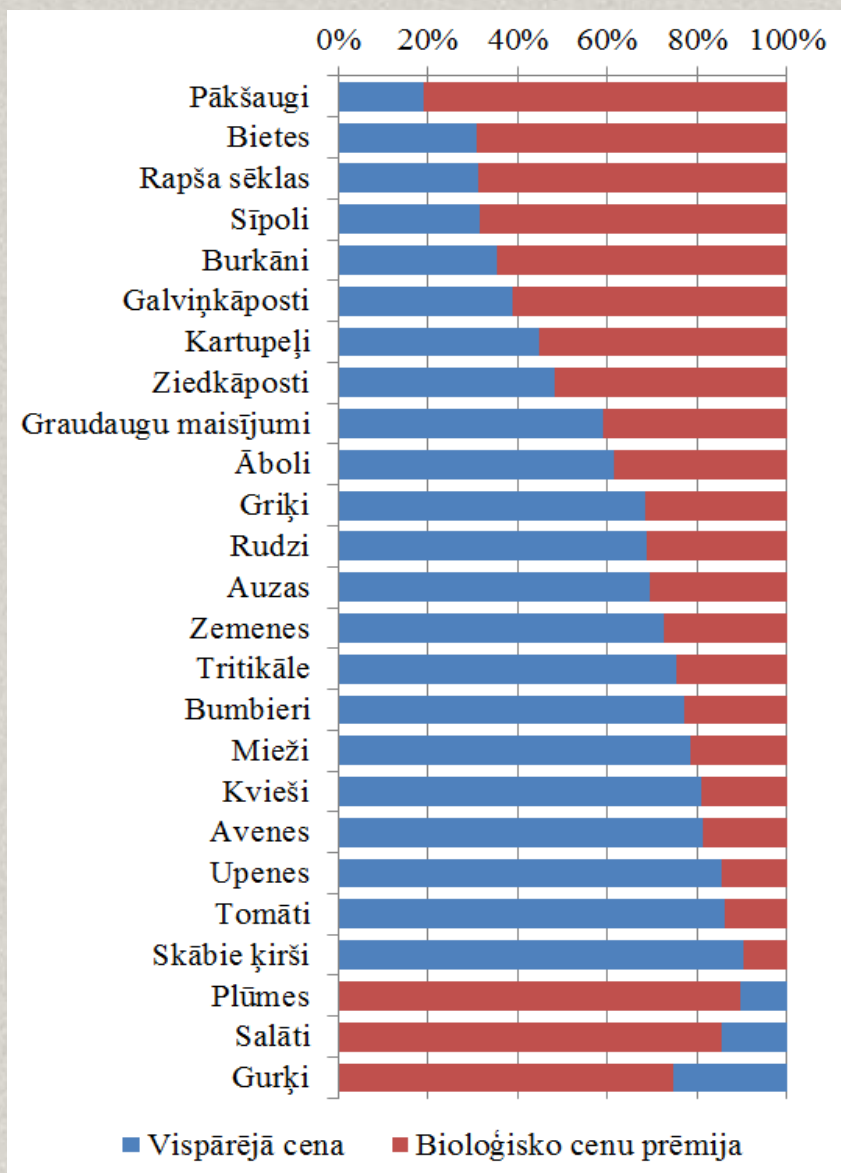

No ražošanas gūto ieņēmumu īpatsvars
saimniecībās ar atbilstošu LIZ platību

Kopumā vidējās bioloģiskās ražotāju cenas periodā no 2013 līdz 2018 – augstākas par vidējām valsts cenām

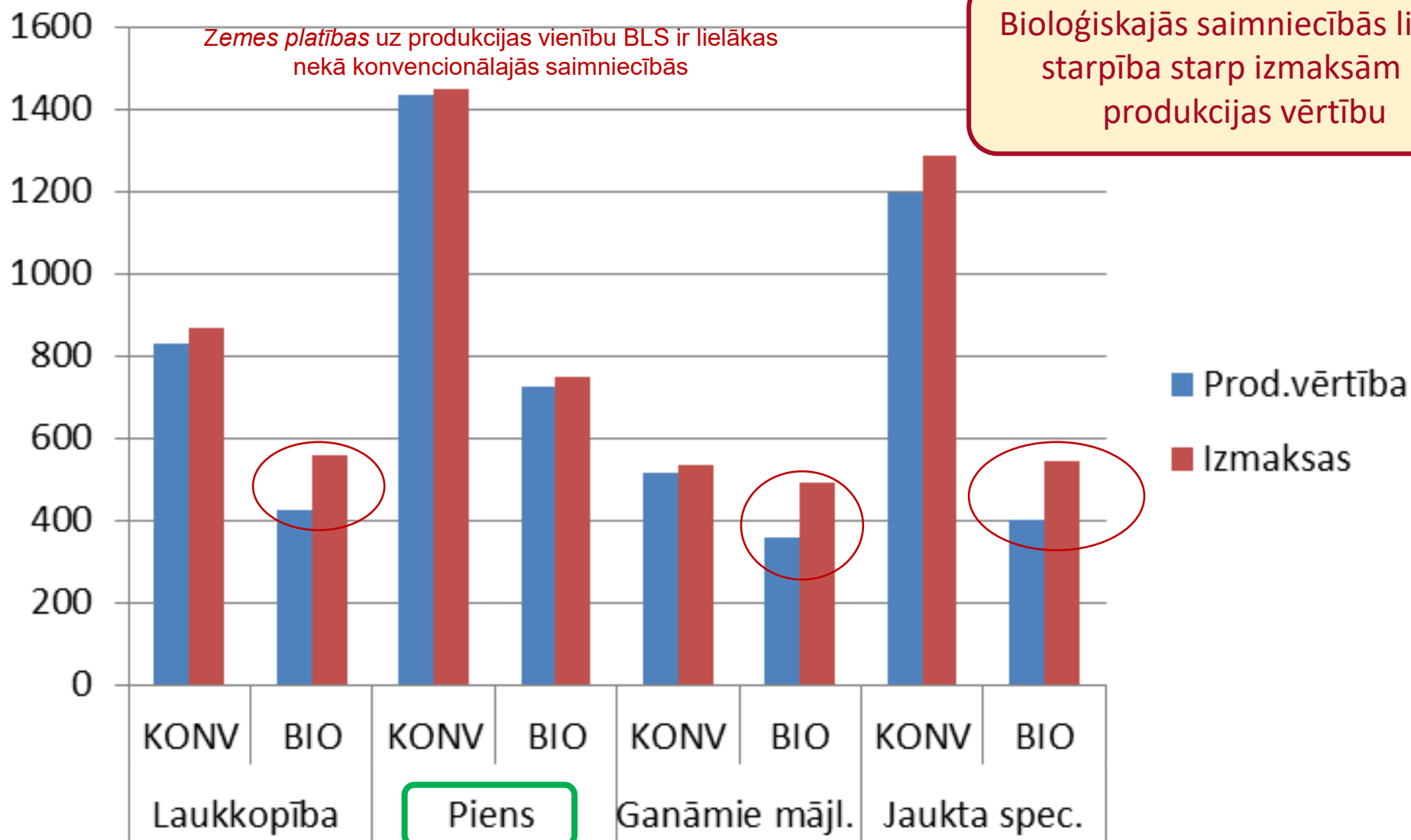
12

Pākšaugiem un olām vislielākās
cenu starpības ar vidējām cenām.
Gurķi un salāti pat lētāki.

Bioloģisko un konvencionālo saimniecību salīdzinājums: Produkcijas vērtība un izmaksas (2017.g.)

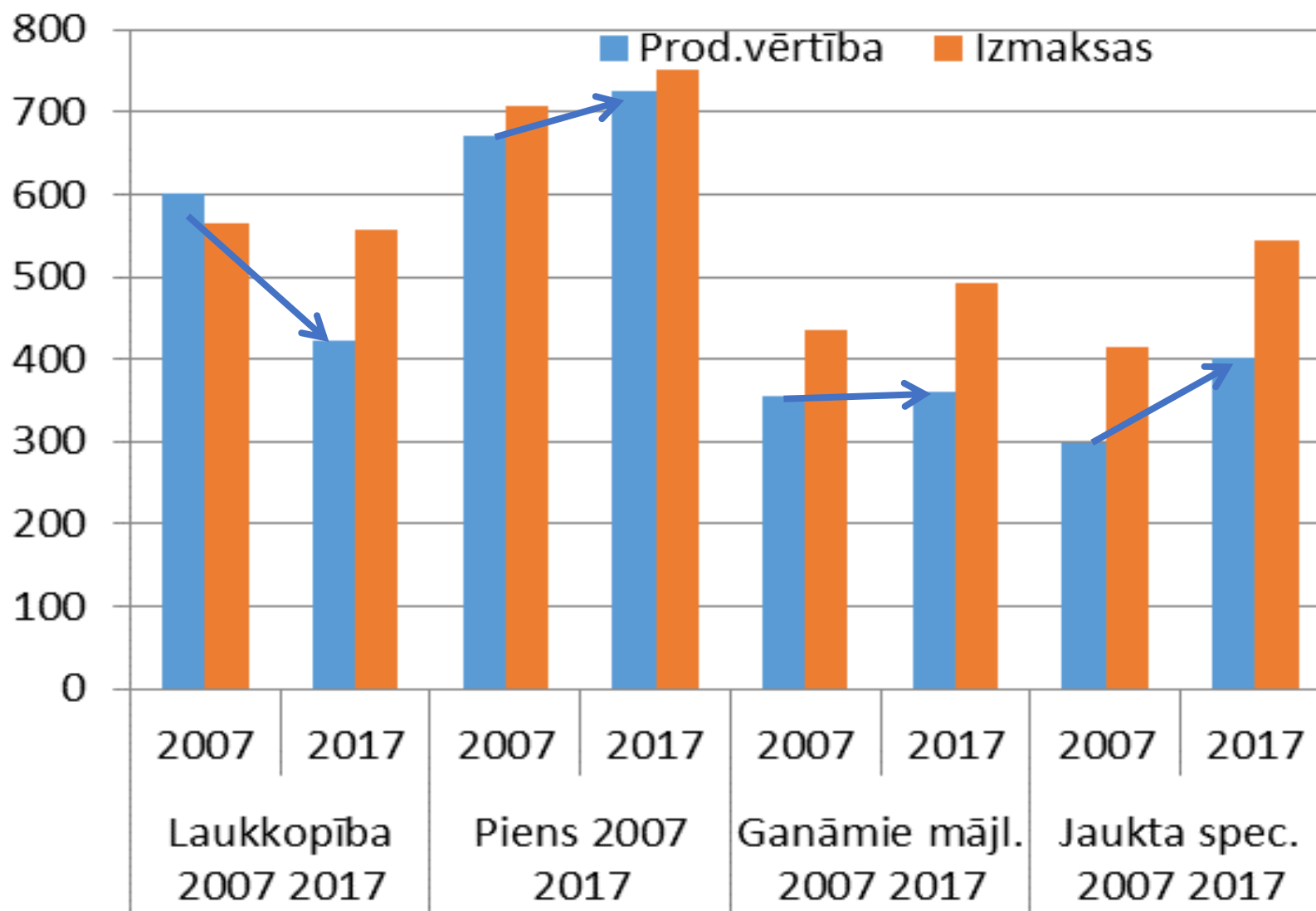
13

BLS ieņēmumu un izmaksu attiecība pasliktinās

14

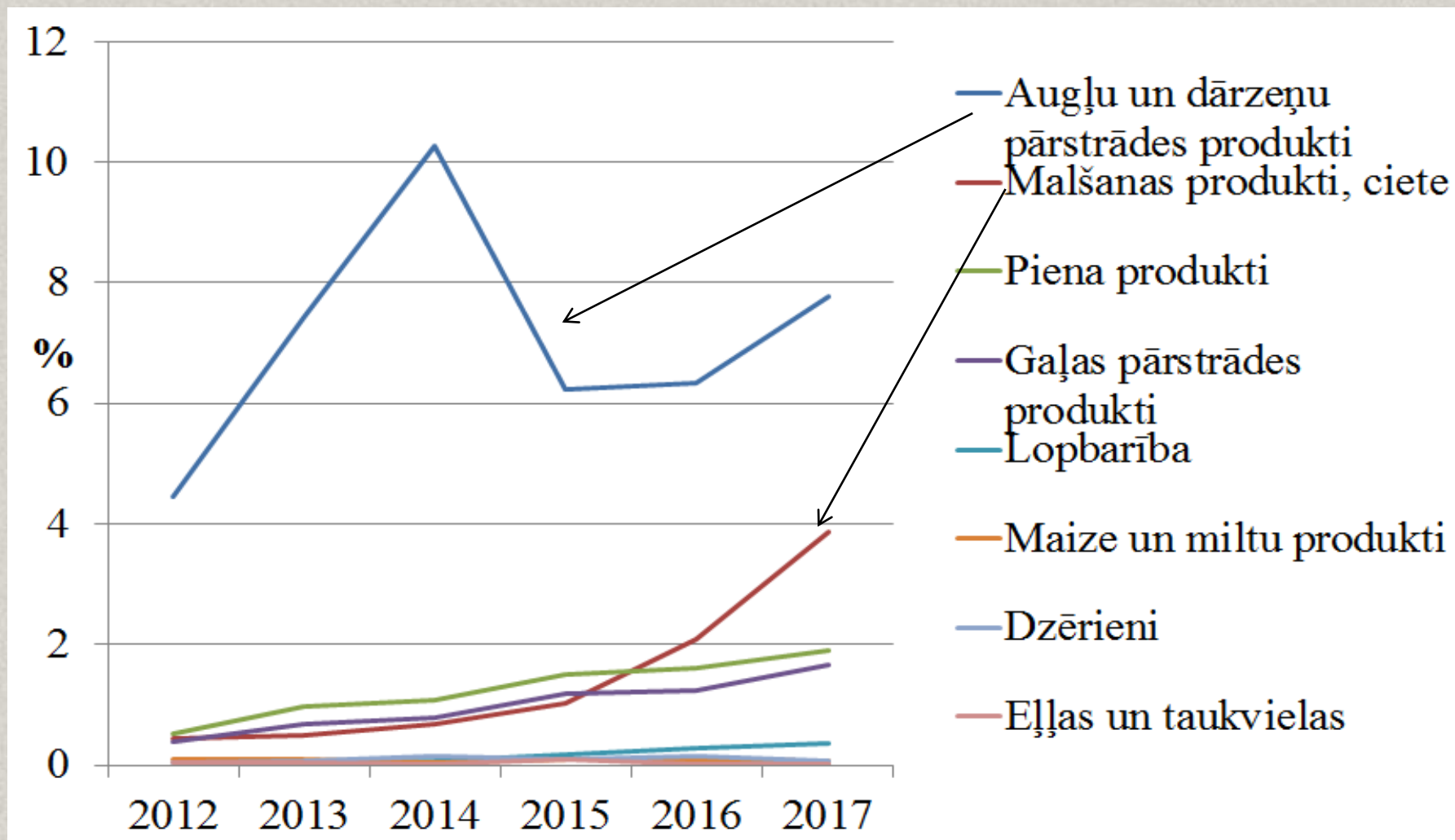

Izņēmums –
piena ražošana,
kur ir augstākais
ieņēmumu
īpatsvars izmaksās

Vienīgi augļu un dārzeņu pārstrādē lielāks bioloģisko produktu īpatsvars

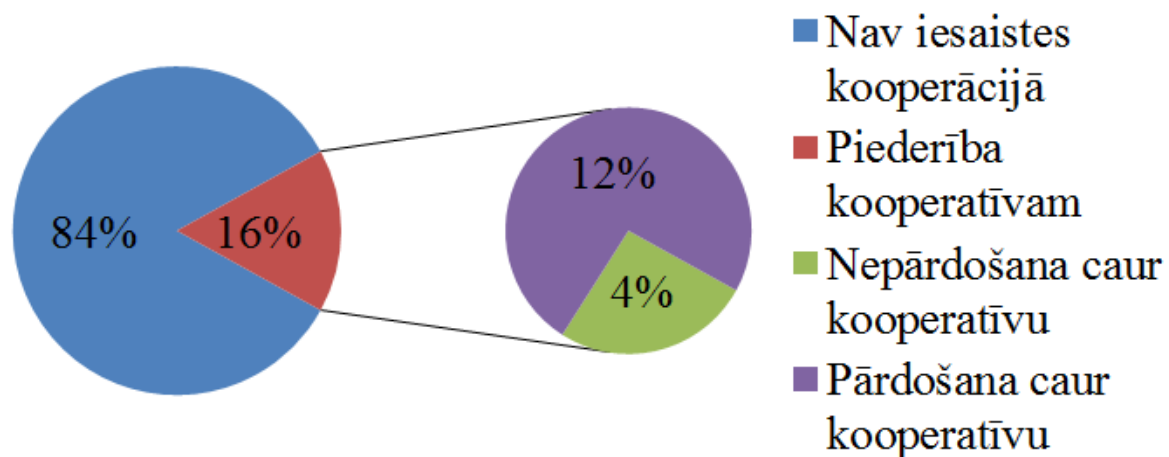
15

Tikai 12% bioloģisko saimniecību pārdošanu veic caur kooperatīviem (aptaujas dati)

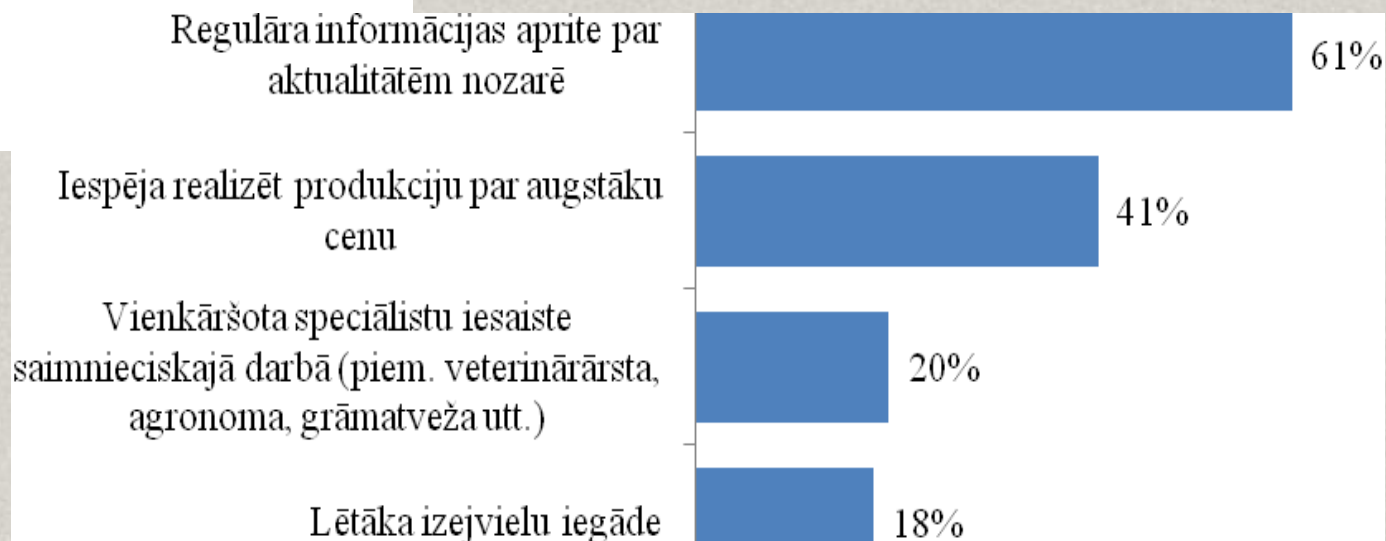
16

Kooperatīvos iesaistīto īpatsvars un
pārdotā apjoma īpatsvars

Nozīmīgākā kooperatīvu loma
saimniecību vērtējuma –
informācijas apmaiņā

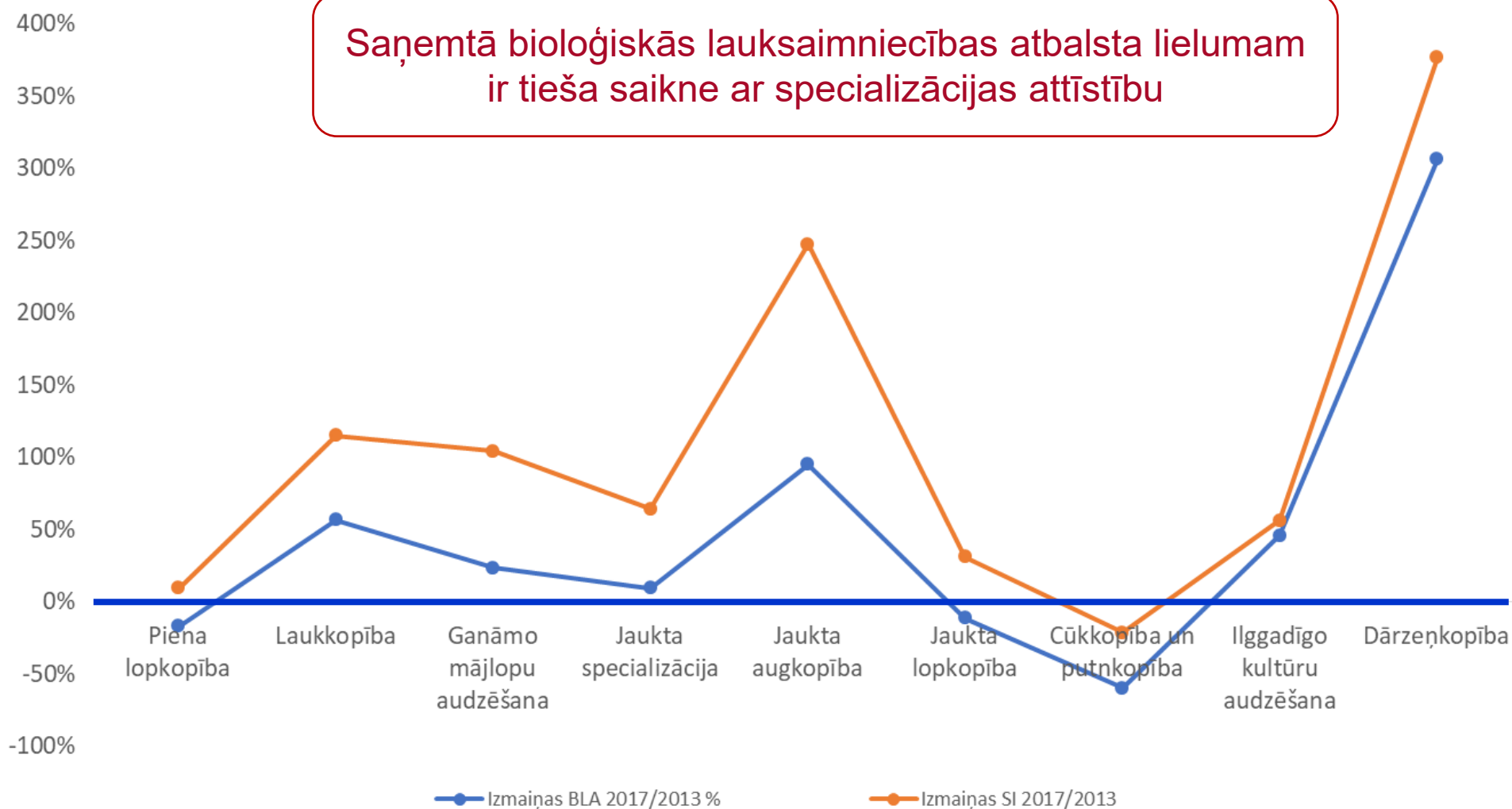
Priekšrocības no iesaistes kooperatīvā
(respondentu vērtējumā)

BLA (M11) izmaiņu saistība ar kopējās SI izmaiņām specializāciju grupās (2017./2013. gads)

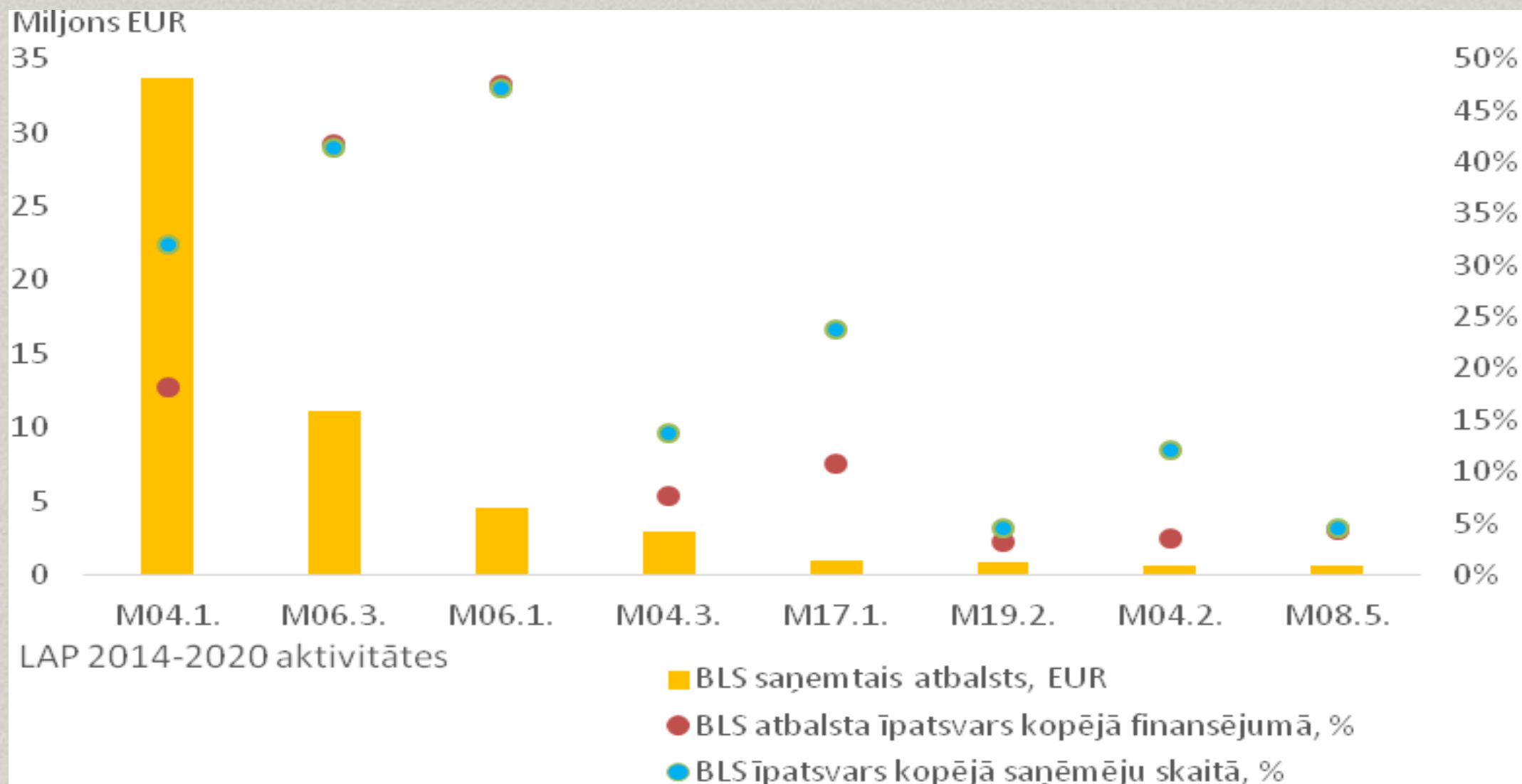
17

BLS saņemtais atbalsts un tā īpatsvars LAP 2014-2020 projektu pasākumos (2014.-2018.g.)

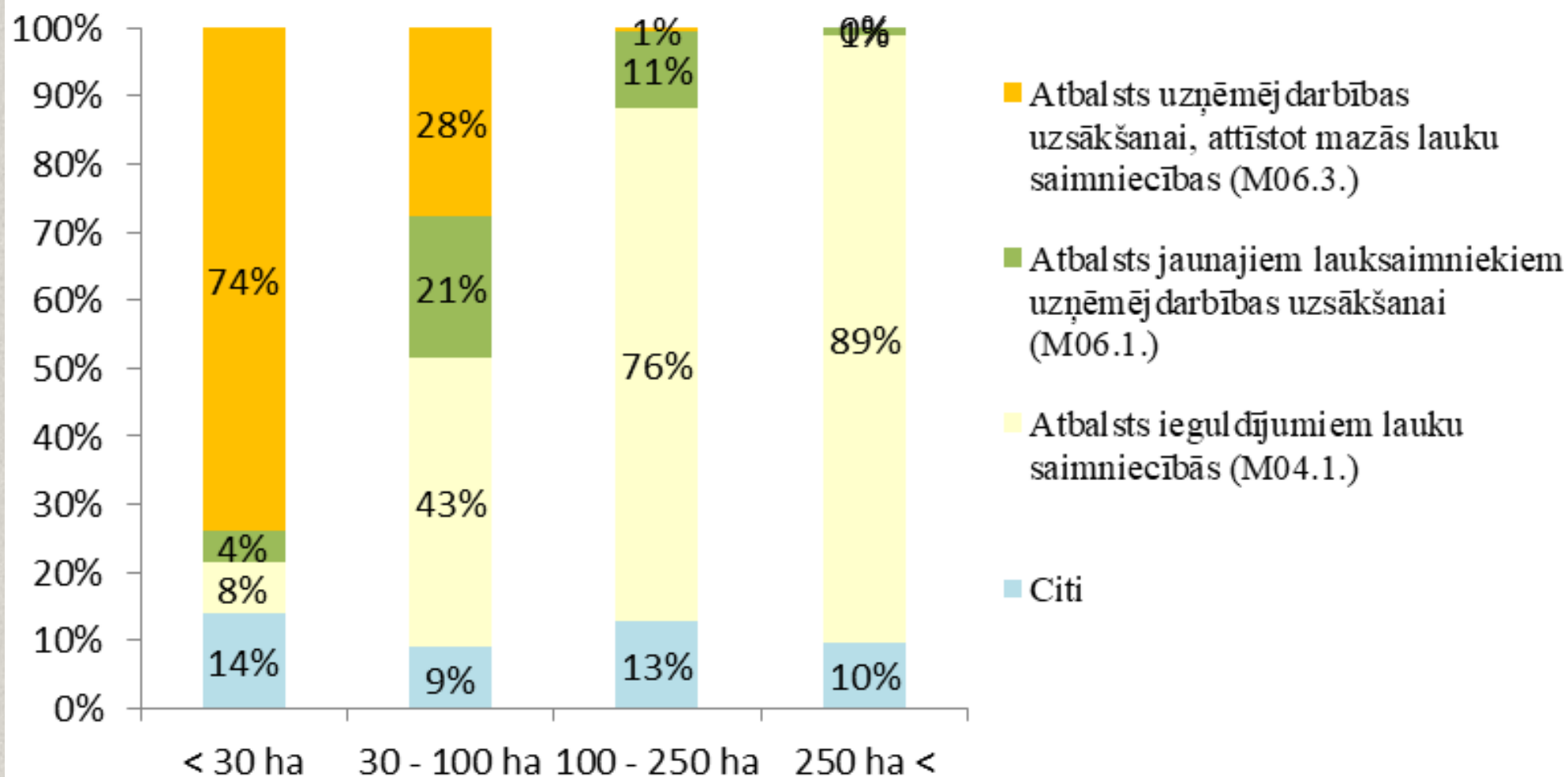
18

BLS nozīmīgāko LAP 2014-2020 projektu pasākumu struktūra LIZ grupās (2014.-2018.g.)

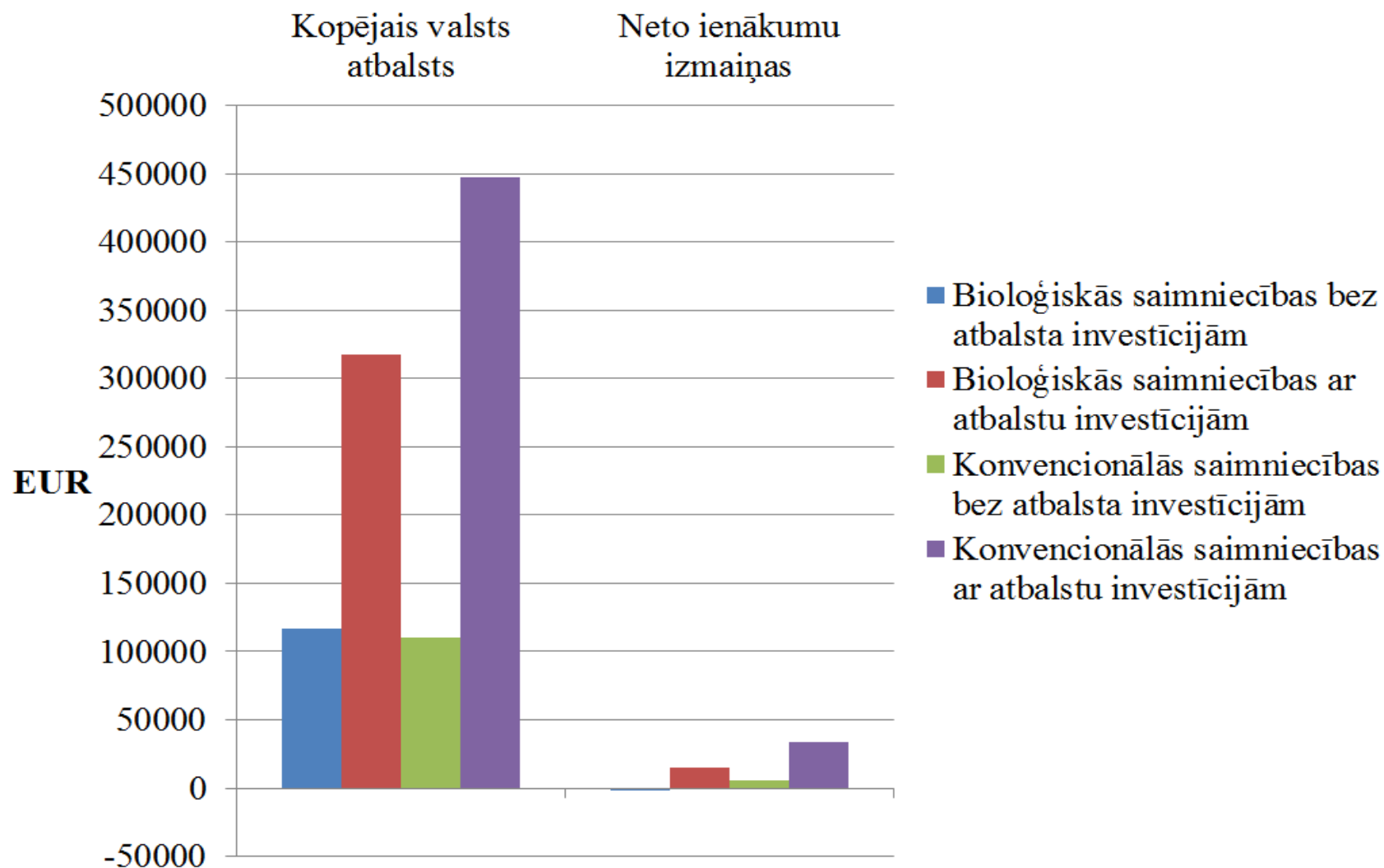
19

Bioloģiskajās SUDAT saimniecībās bez atbalsta investīcijām - neto ienākumu samazinājums (2013.-2017.)

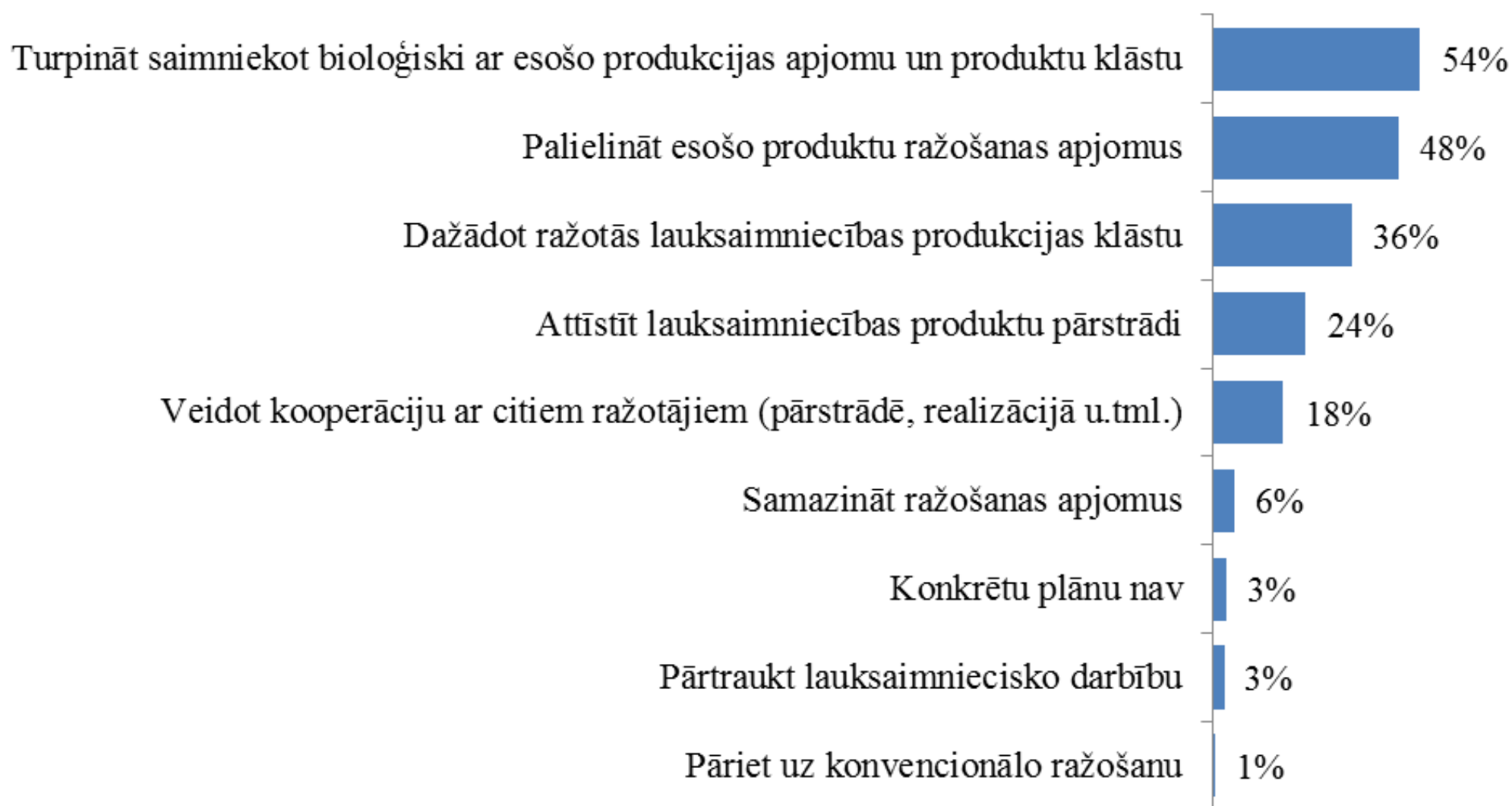
20

BLS lielākoties orientētas uz attīstību (respondentu viedoklis)

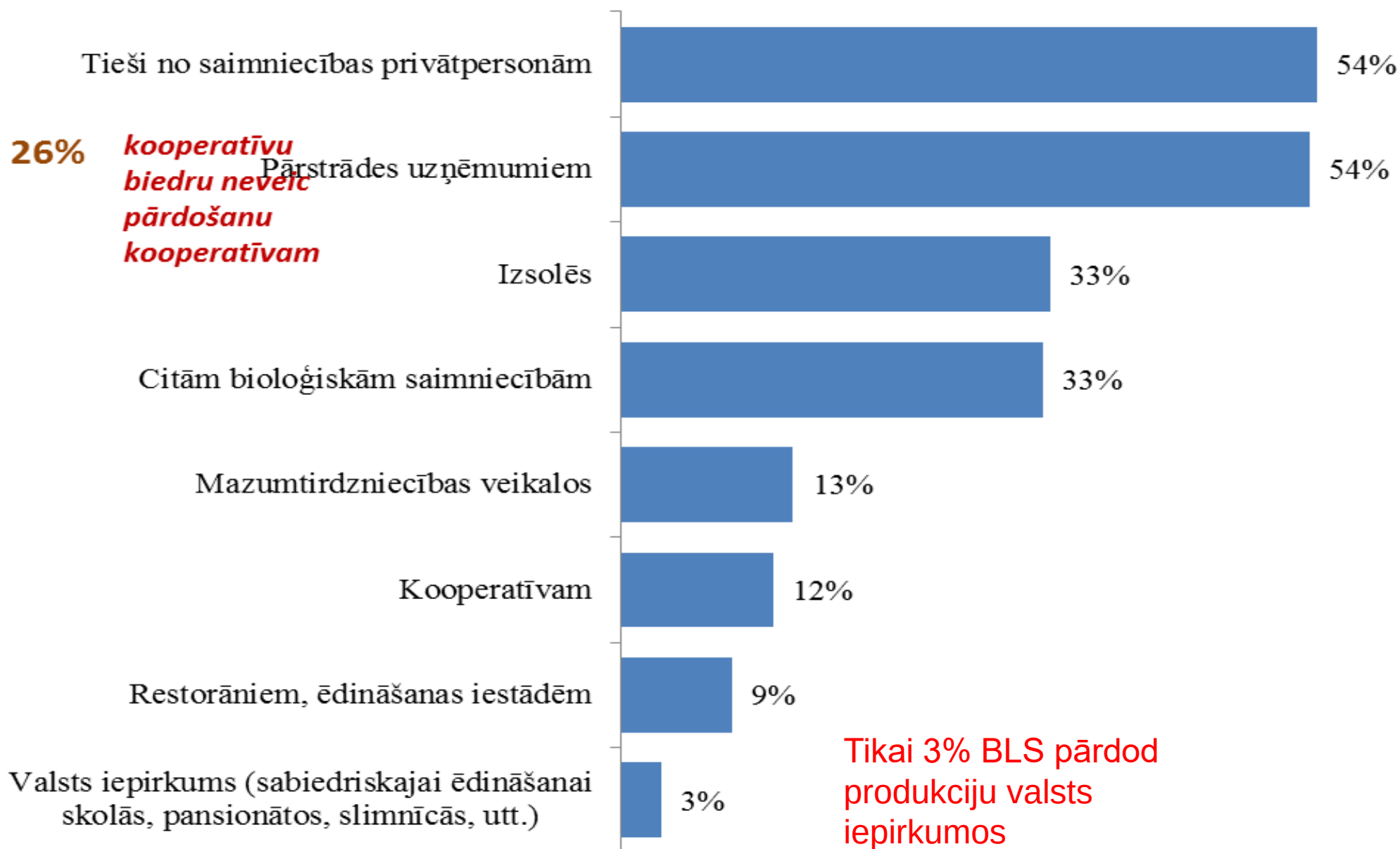
21

3% BLS produkcijas tiek pārdoti valsts iepirkumos

22

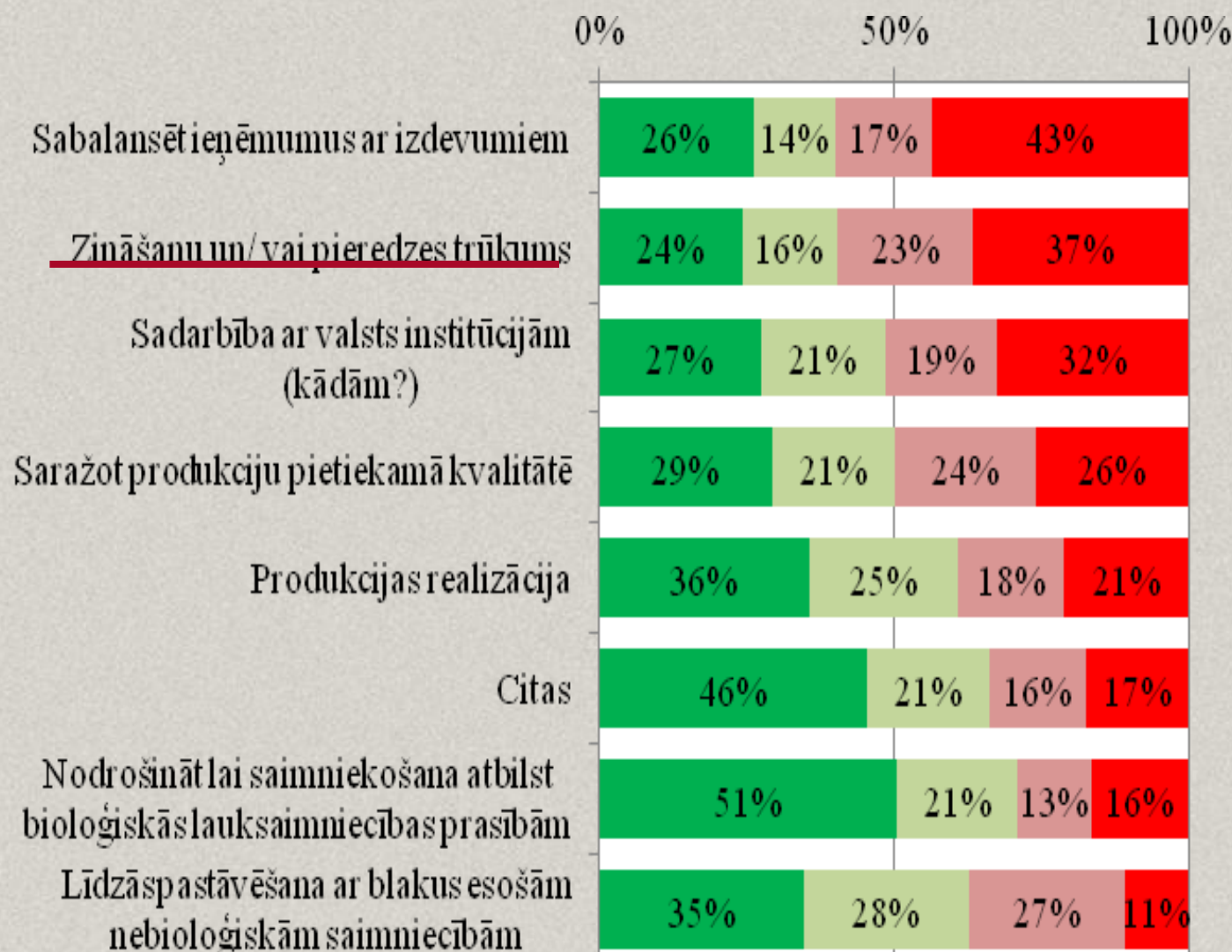

BLS saimniekošanas problēmas pamatā saistās ar zināšanām

(respondentu vērtējums)

23

60% BLS uzskata zināšanu un pieredzes trūkumu kā svarīgu faktoru

- Neredzu problēmu
- Maznozīmīga
- Vidēji nozīmīga
- Nozīmīga

SECINĀJUMI (2)

24

Atbalsta ietekme uz saimniecību ekonomisko attīstību:

- ✓ Saimniecību grupās ar lielāku LIZ platību no ražošanas gūto ieņēmumu īpatsvars kopējos ieņēmumos ir relatīvi **mazāks**, palielinoties **atbalsta** īpatsvaram
- ✓ **Kopējā** valsts **atbalsta un subsīdiju ietekme** uz bioloģisko **saimniecību ienākumiem** salīdzinājumā ar konvencionālajām saimniecībām ir **ievērojami augstāka**.
- ✓ **Investīciju** atbalstam ir **ievērojama nozīme saimniecību ienākumu nodrošināšanā** un palielināšanā. Salīdzinājumā ar konvencionālajām saimniecībām investīciju atbalsta ietekme uz ienākumu izmaiņām ir **izteiktāka**. Investīciju atbalsta atdeve attiecībā pret ienākumu kāpumu BLS ir līdzvērtīga konvencionālajām saimniecībām.
- ✓ Investīciju atbalstam ir **būtiska** ietekme uz saimniecību ilgtermiņa ieguldījumu apjomu
- ✓ Atbalsta devums ir **vidēji nozīmīgs** attiecībā uz **saražotās produkcijas apjomiem**. Tie pieaug, tomēr samērā lēni un svārstīgi.
- ✓ **Intensīvāka produkcijas ražošana** notiek **platības** ziņā **mazākās** saimniecībās.
- ✓ Atbalsts ir **kompensējis** bioloģisko un konvencionālo produktu cenu starpību, tādējādi veicinot bioloģisko produktu **konkurētspējas paaugstināšanos** tirgū
- ✓ **Nozīmīgākie** projektu **pasākumi** BLS attīstībai ir vērsti uz **ieguldījumiem mazo saimniecību attīstībā, jauno lauksaimnieku atbalstu, kā arī esošo saimniecību modernizāciju**.

SECINĀJUMI (3)

25

Atbalsta ietekme uz vides un klimata mērķu sasniegšanu:

- ✓ Līdzšinējais BLS ieguldījums **vides un klimata** mērķu sasniegšanā vērtējams kā **vidējs**
- ✓ **Pieaug BLS platības** Vidzemē un Latgalē, bet ne teritorijās, kurās ir lielāka ietekme no lauksaimniecības uz vidi Zemgalē, Kurzemē, t.sk., vides mērķteritorijās.

Atbalsta ietekme uz pārstrādi:

- ✓ Atbalstam ir **neliela** ietekme uz **pārstrādes** attīstību un dažādošanu.
- ✓ Lielo **pārstrādes uzņēmumu sertifikācija uzlabo** BLS iespējas realizēt savu produkciju kā bioloģisku.

Atbalsta ietekme uz kooperāciju:

- ✓ **Kooperācijas līmenis** bioloģiskās lauksaimniecības sektorā ir **zems**, turklāt tikai neliela daļa kooperatīvu biedru savas produkcijas pārdošanu veic ar kooperatīva starpniecību

Atbalsta ietekme uz attīstību

- ✓ Lielākajai daļai BLS ir **nepietiekamas zināšanas**, un nozīmīgākais zināšanas un informācijas avots ir BLS sertificētāji, apmācības, kursi un semināri.
- ✓ Publiskajā sektorā (slimnīcas, skolas, bērnudārzi u.tml.) bioloģiskā produkcija ne vienmēr ir pieejama, ko ietekmē iepirkuma procedūras.
- ✓ BLS salīdzinoši maz izmanto LEADER iespējas (apakšpasākums 19.2)

IETEIKUMI (1)

Saimniecību struktūra un izvietojums:

- ✓ Ieviest atbalsta **diferenciāciju** saimniecību LIZ platību lieluma grupās
- ✓ Ieviest **pamatotas atbalsta likmes** par zālājiem, pļavām un ganībām no vienas puses un laukaugu kultūrām no otras puses, veicinot bioloģiskās produkcijas ražošanas apjomu un saimniecību ienākumu palielināšanos
- ✓ Esošā zālāju platību atbalsts jāpiesaista **liellopu vienību skaitam**, kas veicinātu lopkopības, īpaši **piensaimniecības**, attīstību

Ilgtermiņa ieguldījumu apjoms un ienākumu saglabāšana:

- ✓ **Investīciju** atbalsta īpatsvara palielināšana kopējā valsts atbalsta un subsīdiju apjomā, palielinot atbilstošu projektu atbalsta intensitāti

KPL mērķi saistībā ar bioloģisko ražošanas metožu izplatību

- ✓ **BLA aploksni** ieteicams **palielināt** procentuāli pret kopējo LAP **aploksni**, vienlaikus atbalsta nosacījumus **stingrāk piesaistot konkrētu mērķu sasniegšanai**.
- ✓ Jāatbalsta **likmju diferenciācija** atkarībā no vides prasību izpildes, saimnieciskās darbības intensitātes (ražotā produkcija, nodarbinātība, realizētās produkcijas vērtība u.c. kritēriji) un saražotā produkta kvalitātes.

IETEIKUMI (2)

27

Vides stāvokļa uzlabošana un vides mērķu sasniegšana:

- ✓ BLS platības **jāpalielina** (papildus atbalsta nosacījumi) **mērķteritorijās**, t.sk., īpaši jutīgās teritorijās un riska ūdensobjektos (intensīvas lauksaimniecības teritorijās).
- ✓ Atbalsta nosacījumos **iestrādāt prasības** augšņu analīžu veikšanai un apsaimniekošanas plānu ieviešanai
- ✓ **Bioloģiski vērtīgo zālāju** platības **neiekļaut** atbalsta nosacījumos prasīto ieņēmumu/ha vai citu uz ražošanu vērsto nosacījumu piemērošanā. BVZ platību atbalsta nosacījumus pielīdzināt BDUZ apakšpasākuma nosacījumiem.

Saimniecību sadarbība:

- ✓ Jāuzlabo zināšanas par ekonomiskajiem **ieguvumiem** no kooperācijas
- ✓ **Izmaiņas** kooperatīvu veidošanas un darbības likumdošanā, veicinot **mazo** saimniecību iesaisti kooperatīvos, kā arī dotu iespēju kooperatīvus veidot **mazākam** dalībnieku skaitam
- ✓ Izglītības **apmācību programmas** izveidošana kvalificētu kooperatīvu **vadītāju** sagatavošanai

Zināšanu līmeņa paaugstināšana:

- ✓ **Jāpalielina** piedāvāto **apmācību**, **kursu un semināru kvalitāte**, skaits **un tematiskais aptvērums** par bioloģisko lauksaimniecību, īpaši pievēršoties graudkopības, gaļas liellopu, aitkopības un dārzenkopības nozarēm.
- ✓ Ieteicama obligāto apmācību ieviešana visiem BLA atbalsta saņēmējiem, pirmajos 2 gados apmeklējot noteiktu stundu skaitu atbilstoši saimniecības specializācijai

IETEIKUMI (3)

Atbalsts vietējai attīstībai

- ✓ atvieglot bioloģiskās produkcijas pieejamību publiskajā sektorā, nosakot atvieglotas iepirkumu procedūras izglītības un aprūpes iestādēm
- ✓ veicināt BLS iesaisti vietējās kopienās, izmantojot LEADER pieeju, tajā skaitā, iesaistoties VRG vietējo stratēģiju izstrādē.
- ✓ veicināt darbības dažādošanu BLS, attīstot neluksaimnieciskās darbības, tajā skaitā tūrisma piedāvājumu un darbavietu veidošanu.
- ✓ Jāturpina atbalsts bioloģiskai pārstrādei, gan pašās saimniecībās, gan pārstrādes uzņēmumos, tajā skaitā vidējos un lielos, vairāk liekot uzsvaru uz inovācijām
- ✓ Attīstīt digitalizāciju zināšanu pieejamībai, informācijas apmaiņai (radot iespēju digitāli informēt par savu produktu un pakalpojumu piedāvājumu un iedzīvotāju/patērētāju pieprasījumu)
 - ✓ LBLA/ZM būtu jāuzņemas iniciatīva izstādāt bioloģiskās lauksaimniecības mājas lapu, kur būtu apkopotas vērtīgas atziņas par jaunākajiem pētījumiem nozarē, semināru un apmācību plāns, informācija par sertificēto uzņēmumu sniegtajiem pakalpojumiem un uz tirgu orientēto produkciju un cita informācija, kas veicinātu kopēju sadarbības tīklu veidošanos starp līdzīgi domājošiem uzņēmējiem, jo pašreizējā informācijas ieguve ir sadrumstalota.

Paldies par uzmanību!

www.arei.lv

Elita.Benga@arei.lv

Peteris.lakovskis@arei.lv

Armands.veveris@arei.lv

Juris.hazners@arei.lv

Armands.puzulis@arei.lv